

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
GOD. 52., BR. 1., 1. – 40., ZAGREB, VELJAČA 2005.

Hrvatski se jezik voli znanjem.

PETAR GUBERINA

(1913. – 2005.)

Dana 22. siječnja 2005. preminuo je akademik Petar Guberina, filolog, romanist, kroatist, fonetičar, glotodidaktičar, audiorehabilitator. Bio je svjetski poznat znanstvenik, sveučilišni profesor, izumitelj, diplomat, organizator, osnivač brojnih institucija.

Petar Guberina rodio se 22. svibnja 1913. u Šibeniku. U rodnom je gradu pohađao klasičnu gimnaziju, a studirao je romanistiku u Zagrebu.

Nakon diplomiranja 1935. usavršavao se u Parizu, gdje je doktorirao na Sorboni 1939. godine. Boravak mu je u Parizu bio nadasve intenzivan i plodan jer je ondje upijao utjecaje novih lingvističkih postmladogramatičarskih strujanja – strukturalističkih i lingvostilističkih. U takvom je misaonom lingvističkom ozračju i njegova disertacija *Valeur logique et valeur stylistique des propositions complexes en français et en serbo-croate*. U Parizu je upoznao brojne poznate ljude i stekao dobre prijatelje, od kojih je često rado isticao prijateljstvo s Afrikancima P. Cézairom, kojega će pozvati na ljetovanje k sebi u Šibenik, i s L. Senghorom, koji će postati predsjednik Senegala. O poeziji jednoga i drugoga poslije će napisati nekoliko studija. U Parizu je upoznao i K. Krstića s kojim će 1940. objaviti za hrvatski jezik sudbonosnu knjigu *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnoga jezika*, koja će nakon nekoliko godina biti stavljena na *index librorum prohibitorum*, pa će se mlađi nara-

štaji s njome upoznati tek 1997. godine kada je ponovno objavljena u Jeziku br. 44. Vrlo se rano, već od 1941. godine, stavio na stranu Narodnooslobodilačkoga pokreta, 1945. delegat je Jugoslavenskoga crvenoga križa u Ženevi, a od 1947. do 1951. radi u diplomaciji, prvo u Ateni, a zatim u našim delegacijama u Ujedinjenim narodima. Njegova je diplomatska aktivnost bila posebno važna i intenzivna u New Yorku za vrijeme Rezolucije Informbiroa, kada je Jugoslavija raskidala veze sa Sovjetskim Savezom. Za ratnih se godina neko vrijeme našao u Milanu, gdje je u fonetsko-me institutu padra A. Gemellija mjerio akustičke osobine ekspresivnoga govora.

Godine 1951., nakon što je umirovljen njegov učitelj P. Skok, kojemu je odmah nakon diplomiranja bio asistentom, izabran je za predstojnika Odsjeka za romanistiku. Uskoro će, 1953., osnovati Eksperimentalnu sekciju na Odjelu za filologiju Jugoslavenske akademije, a odmah zatim 1954. osniva Institut za fonetiku pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu, koji će se poslije preimenovati u Zavod za fonetiku. Reformirao je studij francuskoga jezika stavljajući težište na usvajanje govornoga živoga jezika, a u gramatičkim se analizama usredotočio na govorne stileme. Za to je opremio fonetski laboratorij žičanim magnetofonom, prvim u Zagrebu, studentima je organizirao ljetno usavršavanje u Francuskoj, a za učenje živih jezika za građanstvo je osnovao magnetofonsku školu, poslije poznatu kao Škola stranih jezika u Vodnikovoj. Kreiravši zajedno s P. Rivencom iz Francuske novu metodu usvajanja jezika poznatu pod nazivom *audiovizualna globalnostrukturalna (AVGS) metoda*, uveo je eksperimentalne tečajeve pri Zavodu za fonetiku u Zagrebu i sa svojim kolegama u Francuskoj pri École Normale Supérieure u Saint-Cloudu u Parizu. Po njegovim uputama i u njegovoj organizaciji timovi su profesora i crtača tih godina intenzivno stvarali tečajeve za hrvatski, francuski, talijanski, engleski, njemački, ruski..., a za vježbe u izgovoru za studente i druge učenike sastavljaju se prema njegovim uputama vježbenice sa snimkama na pločama. Na tim je poslovima okupio brojna naša i strana imena: S. Ivšić, M. Kravar, Lj. Jonke, R. Filipović, Z. Škreb, A. Menac, J. Jernej, K. Montani, J. Gospodnetić, J. Toporišić, P. Rivenc... U to isto vrijeme otkrio je da je spektar glasnika, napose samoglasnika na takav način kompleksan da se njegovi pojedini dijelovi sami mogu percipirati kao pojedini glasnici, pa je taj izabrani spektralni pojas nazvao njihovom slušnom optimalom i njome tumačio mnoge dijakronične glasovne mijene, ali i sustavne pogreške u slušanju tuđih jezika. Usporedno je opazio da se nagluhi ponašaju tako da im ostaci sluha na nekim frekvencijama više odmažu nego pomažu pri slušanju govora pa im čine smetnje i povećavaju zbrku pri slušanju govora. Smanjujući te štetne, a pojačavajući korisne spektralne frekvencije ili tonove, koje je nazvao optimalnim slušnim poljem, omogućio je u kombinaciji sa spletom rehabilitacijskih postupaka bolje slušanje. Ta je metoda poznata kao metoda SUVAG (prema francuskom *Système Universel Verbotonal d'Audition Guberina*). Prve je pokuse s nagluhima i gluhanima obavljao u improviziranome laboratoriju na fakultetu,

a nešto poslije, 1961., osniva Centar za rehabilitaciju u Šenoinoj ulici u Zagrebu, odakle se centar seli u veliku zgradu u Ulici Ljudevita Posavskoga uz preimenovanje u Centar SUVAG, danas Poliklinika SUVAG. Pod tim se nazivom njegova metoda tretiranja slušnih nedostataka proširila po cijelom svijetu, danas u više od 500 centara. Za potrebe razvijanja svojih metoda opremio je veliki istraživački laboratorij s radionicom za izradu SUVAG uređaja u novoj zgradi Filozofskoga fakulteta. U Zavodu za fonetiku otvorio je tečajeve za učenje hrvatskoga jezika za strance po svojem AVGSM-u, što je nakon nekoliko godina prepustio Odsjeku za jugoslavistiku (sada kroatistiku). Godine 1961. otvara postdiplomski studij fonetike – prvi rasadnik i formalno školovanih fonetičara, a zatim uz pomoć tih kadrova 1963. godine otvara i Katedru za fonetiku za dodiplomski studij fonetike pri Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, koja je 1968. godine prerasla u samostalni Odsjek za teorijsku i primijenjenu fonetiku (danas Odsjek za fonetiku).

Petar Guberina je živio dugo i vrlo intenzivno. Radni su mu dani bili dugi i užurbani. Bio je, s profesorima stranih jezika, sa studentima fakulteta, s inženjerima (s T. Jelakovićem, B. Leskovarom, V. Arambašinom), s tehničarima, s otolozima (A. Šercerom, Jelenom Krmpotić, I. Padovanom), s brojnim rehabilitatorima, s pacijentima, s roditeljima gluhe djece, sa stručnjacima iz raznih dijelova svijeta. Njegove su uobičajene “šetnje” bile od Pariza do Moskve, od Kanade, SAD-a, Japana i Angole do Španjolske. Globus je bio njegov zavičaj.

Za njim su ostala brojna djela – više od dvije stotine ovećih objavljenih radova, nekoliko patentiranih uređaja i metoda. Međutim, najveće je njegovo djelo njegovo neposredno djelovanje na ljude. A najjači medij kojim je djelovao bio je govor – predavanja, govor u malim skupinama i nadasve govor u četiri oka u dijalogu. Najveće je ideje brusio upravo govorom. I kao svaki profet širio se preko svojih sljedbenika – kao Sokrat, kao de Saussure. A ideologija koju je propovijedao bio je govor sam. O toj njegovoj fasciniranosti govorom svjedoči sve. Jedan od prvih članaka *Govorni jezik i pisani jezik* objavio je 1938. u Ivšićevu časopisu *Hrvatski jezik*. O tome kako mu je “riječ tijelom postala” svjedoče gotovo svi njegovi radovi – doktorska disertacija (objavljena 1954.), knjige *Zvuk i pokret u jeziku* (1952.), *Stilistika* (1958.) te brojni radovi o usvajanju govornoga jezika, o rehabilitaciji govora gluhih te o čovječjem mozgu i čovječjem tijelu kao sjedištu govora, koje govor odašilje i prima, u kojem se govor strukturira. Posljednji njegov objavljeni članak *Govor kao temelj svih organizacijskih struktura zagrebačke fonetike* (Govor, 1999.) rezimira njegovu životnu misao.

Poslije podne 22. siječnja 2005. godine Guberinina su usta zanijemjela zauvijek. Međutim, mnogo, vrlo mnogo nas je ostalo koji smo ga slušali, koji pamti-mo njegov glas i čujemo ga kao da je on sad tu.

Ivo Škarić